Vold mod børn (§§ 244-246)

Revideret 1. juli 2016

1. Overblik og tjekliste

Politiet skal under efterforskningen:

- Sikre dokumentation for forurettedes eventuelle skader, herunder ved optagelse af fotos, se i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser, pkt. 2.3.
- Indhente samtykke til udlevering af lægelige oplysninger mv., se i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser, pkt. 2.3.
- Underrette andre myndigheder, herunder de sociale myndigheder, se i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser, pkt. 2.6.

Herudover skal politiet være opmærksom på:

- At vejlede om reglerne om vidnefritagelse i retsplejelovens § 171 i sager, hvor den mistænkte er vidnets nærmeste - dvs. i sager om vold mod egne børn eller stedbørn, se i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser, pkt. 2.4.2.
- Muligheden for beskikkelse af en bistandsadvokat i medfør af retsplejelovens § 741 a, stk. 1, efter forurettedes begæring, se i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Forurettede – Vejledning af forurettede mv., pkt. 2.1.1.
- At børn under 12 år kan videoafhøres i medfør af retsplejelovens § 872, se i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Videoafhøring.
- At sigte gerningsmanden for mishandling efter straffelovens § 245 i sager om vold mod børn, hvis der er tale om gentagen § 244-vold, se pkt. 2 og pkt. 4.2.
- At sigte for overtrædelse af straffelovens § 246 i sager om rystevold og anden begrænset vold mod spædbørn, se pkt. 4.3.
- Muligheden for frakendelse af arveretten i medfør af arvelovens § 48, se pkt. 2.
- Muligheden for særlig adressebeskyttelse til personer, der udsættes for trusler i forbindelse med æresrelateret eller samlivsrelaterede konflikter i medfør af CPR-lovens § 6, stk. 6, se pkt. 2.

Anklagemyndigheden skal i forbindelse med tiltalerejsning være opmærksom på:

- Muligheden for vidnepålæg i medfør af retsplejelovens § 171, stk. 3, bl.a. hvor den mistænkte er vidnets nærmeste - dvs. i sager om vold mod egne børn eller stedbørn, se i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Samlivsrelaterede personfarlige forbrydelser, pkt. 3.2.1.

- Subsumptionen i sager om vold mod børn, herunder hvorvidt der er grundlag for at rejse tiltale for mishandling efter straffelovens § 245, se pkt. 4.2.
- Tiltalerejsning efter straffelovens § 246 i sager om rystevold og anden begrænset vold mod spædbørn, se pkt. 4.3.
- Muligheden for frakendelse af arveretten i medfør af arvelovens § 48, se pkt. 3.

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

Det er vigtigt, at sager om vold mod børn bliver visiteret korrekt med henblik på, at sagerne undergives den fornødne efterforskning, og at der bliver rejst korrekt tiltale i sagerne, herunder at det vurderes, om sagen kan være omfattet af straffelovens § 245.

I mange sager om vold mod børn vil der være begået vold, der isoleret set er omfattet af straffelovens § 244.

Politiet og anklagemyndigheden skal imidlertid i sager, hvor et barn har været udsat for vold omfattet af straffelovens § 244 ved flere lejligheder, overveje, hvorvidt der er grundlag for at rejse sigtelse/tiltale for overtrædelse af straffelovens § 245 om mishandling i overensstemmelse med retningslinjerne i pkt. 4.2.

Det er således vigtigt, at der, når der er tale om en sag om vold mod et barn, allerede i visitationsfasen og under politiets efterforskning er særlig opmærksomhed på at afdække, om der er tale om vold udøvet ved flere lejligheder gennem en længere periode, og dermed om der kan være grundlag for at rejse sigtelse/tiltale for overtrædelse af straffelovens § 245.

Se endvidere pkt. 4 om valget mellem straffelovens § 244, § 245 og § 246.

Efter arvelovens § 48, stk. 2, kan det ved dom bestemmes, at en person, der har øvet vold mod en slægtsarving (børn, forældre, bedsteforældre og adoptivbørn), fradømmes retten til arv, forsikringssummer, pensioner eller andre ydelser, der er afhængige af den pågældendes død. Se nærmere om relevante efterforskningsskridt i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Drab (§§ 237-241).

Politiet skal i forbindelse med behandlingen af sager om æresrelaterede eller samlivsrelaterede konflikter – som en del af vurderingen af behovet for eventuelle beskyttelsesforanstaltninger – overveje spørgsmålet om anvendelse af særlig adressebeskyttelse, jf. CPR-lovens § 6, stk. 6. Efter denne bestemmelse kan politiet træffe beslutning om, at en person registreres som værende uden fast bopæl i CPR-registret, hvis personen udsættes for trusler mod sin person i forbindelse med æresrelaterede eller samlivsrelaterede konflikter. Dette gælder også, hvis den truede person er et barn. Begrebet trusler er ikke begrænset til trusler efter straffelovens § 266, men kan efter omstændighederne også omfatte andre trusler. Se nærmere om den særlige adressebeskyttelse i Rigspolitiets vejledning, der findes på POLNET under "Kundeservice – Forebyggelse – Nationalt Forebyggelsescenter".

3. Forberedelse

Rigsadvokaten har den 14. oktober 2014 offentliggjort en videnspakke om vold mod og drab på børn. Videnspakken indeholder bl.a. udvalgte domme og kendelser, forarbejder, artikler, litteratur mv.

Se endvidere pkt. 4.1., pkt. 4.2. og pkt. 4.3. om subsumptionen i forhold til §§ 244-246.

Efter arvelovens § 48, stk. 2, kan det ved dom bestemmes, at en person, der har øvet vold mod en slægtsarving (børn, forældre, bedsteforældre og adoptivbørn), fradømmes retten til arv, forsikringssummer, pensioner eller andre ydelser, der er afhængige af den pågældendes død. Se nærmere om forelæggelse mv. i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Drab (§§ 237-241).

4. Jura

4.1. Enkeltstående tilfælde af grov vold mod børn

Vold begået mod et barn kan være mere farlig, end tilfældet ville være, hvis den samme vold blev begået mod en voksen. Anklagemyndigheden skal således overveje, om der i sager, hvor voldsudøvelsen som udgangspunkt alene vil være omfattet af straffelovens § 244, skal rejses tiltale for overtrædelse af straffelovens § 245, når offeret er et barn.

4.2. Sager hvor et barn har været udsat for flere tilfælde af simpel voldsudøvelse

I alle sager, hvor et barn har været udsat for voldsudøvelse ved flere lejligheder, skal det overvejes, hvorvidt der er grundlag for at rejse tiltale for overtrædelse af straffelovens § 245 om mishandling. Det bør i den forbindelse afklares, om der er behov for yderligere belysning af f.eks. voldsudøvelsens karakter eller hyppighed.

Er der tale om vold udøvet ved flere lejligheder gennem en længere periode, bør der som udgangspunkt rejses tiltale for mishandling efter straffelovens § 245, stk. 1, også når volden i de enkelte forhold isoleret set alene kan antages at være omfattet af straffelovens § 244. Der kan i den forbindelse henvises til U 2012.1119H.

Med Højesterets dom er det ligeledes fastslået, at mishandling, der omfatter en række ensartede og - uanset længere perioder uden vold - kontinuerlige handlinger med indre sammenhæng, er en fortsat forbrydelse, med den virkning at ingen del af forbrydelserne er forældet.

4.3. Rystevold og anden vold af forholdsvis begrænset omfang begået mod spædbørn

I sager, hvor der er tale om rystevold og anden vold af forholdsvis begrænset omfang begået mod spædbørn, herunder voldsudøvelse med hjerneblødning til følge og med deraf følgende (risiko for) varige mén, bør der som udgangspunkt rejses tiltale for overtrædelse af straffelovens § 246.

Det bemærkes i den forbindelse, at disse sager adskiller sig fra andre sager om overtrædelse af straffelovens § 246 ved, at den udøvede vold isoleret set er af forholdsvis begrænset omfang, idet f.eks. rystevold er begrænset til kraftige rusk mv. af spædbarnet. Til gengæld er følgerne af den udøvede vold ofte meget alvorlige med stor risiko for varige mén.

5. Straf og andre retsfølger

5.1. Strafpåstande i sager hvor et barn har været vidne til vold udøvet mod en til barnet nærtstående person

Rigsadvokaten har ved brev af 19. juni 2009, Barn vidne til vold – skærpende omstændighed at et barn er vidne til vold udøvet mod nærtstående person, til samtlige politidirektører og regionale statsadvokater anmodet om, at anklagemyndigheden i alle sager, hvor et barn har været vidne til vold udøvet mod en til barnet nærtstående person, udtrykkeligt påberåber sig dette som en skærpende omstændighed ved straffens udmåling.

En til barnet nærtstående person omfatter først og fremmest barnets forældre. Andre personer, som barnet har et nært forhold til, f.eks. stedforældre, forælderens samlever, bedsteforældre eller andre familiemedlemmer, kan også være omfattet af betegnelsen.

Se endvidere Rigsadvokatens Oversigt over domme i sager, hvor et barn har været vidne til vold udøvet mod en til barnet nærtstående person (december 2011).

5.2. Strafpåstande i sager om vold mod børn

I den videnspakke, der er nævnt under pkt. 3, har Rigsadvokaten samlet udvalgte domme om vold mod og drab på børn, herunder domme hvor gerningsmanden er dømt efter straffelovens § 244, § 245 (mishandling), § 245 (i øvrigt) og § 246.

5.2.1. Generelt om strafpåstanden mv.

Anklagemyndighedens strafpåstand i sager om vold mod børn skal afspejle det forhold, at straffen i disse sager, ligesom i andre voldssager, fastsættes ud fra en samlet konkret vurdering af omstændighederne i den enkelte sag. I straffastsættelsen indgår således som udgangspunkt de samme momenter som i andre voldssager, herunder voldens karakter og omfang, eventuelle skader på den forurettede og den tiltaltes eventuelle tidligere straffe.

Sager om vold mod børn adskiller sig imidlertid fra andre voldssager ved, at forudgående omstændigheder som f.eks. skænderier eller provokationer, der i andre voldssager ofte tillægges vægt i formildende retning, som udgangspunkt ikke tillægges betydning ved straffastsættelsen.

Herudover skal strafpåstanden afspejle det forhold, at det som udgangspunkt - i overensstemmelse med straffelovens § 81, nr. 11 - må anses for en selvstændig skærpende omstændighed ved straffens fastsættelse, at der er tale om vold mod et (værgeløst) barn. Det gælder selvsagt navnlig i sager, hvor der er tale om omfattende og/eller langvarig vold mod mindre (værgeløse) børn.

Hvis betingelserne for at anvende straffelovens § 81, nr. 11, er opfyldt i en konkret sag, skal dette af anklagemyndigheden under hovedforhandlingen i forbindelse med proceduren om straffastsættelsen fremhæves som en omstændighed, der taler for en højere straf. Anklagemyndigheden skal tillige opfordre til, at det af dommen kommer til at fremgå, at bestemmelsen er anvendt.

Anklagemyndigheden skal endvidere være opmærksom på i relevante sager at anvende straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt., hvorefter straffen, hvis nogen ved en eller flere handlinger har begået flere lovovertrædelser, under særdeles skærpende omstændigheder kan overstige strafferammen med indtil det halve. Anklagemyndigheden bør navnlig være opmærksom på at påberåbe sig denne bestemmelse, når strafpåstanden nærmer sig strafferammens maksimum, f.eks. fordi der er tale om særlig grov vold begået mod flere børn eller særlig grov vold begået mod et enkelt barn ved flere lejligheder. Der kan i den forbindelse henvises til U 1984.253V og U 1968.653Ø.

Retningslinjerne ovenfor gælder både ved simpel vold efter straffelovens § 244 og ved grov vold efter straffelovens §§ 245 og 246.

5.2.2. Simpel vold

I sager om overtrædelse af straffelovens § 244 skal det i proceduren vedrørende straffastsættelsen fremhæves som en skærpende omstændighed, at der er tale om vold mod et (værgeløst) barn.

5.2.3. Sager hvor et barn har været udsat for flere tilfælde af simpel voldsudøvelse

Anklagemyndighedens strafpåstand skal afspejle det forhold, at der er tale om mishandling.

Se nærmere herom i pkt. 4.2.

5.2.4. Enkeltstående tilfælde af grov vold

I sager, hvor børn udsættes for grov vold, skal strafpåstanden afspejle, at der tale om grov vold begået mod et (værgeløst) barn.

Se nærmere herom i pkt. 4.1.

5.2.5. Særlig grov vold mod børn, herunder vold med døden til følge

I sager, hvor børn udsættes for særlig grov vold, herunder med alvorlige skader eller døden til følge, skal strafpåstanden afspejle, at der er tale om særlig grov vold begået mod et (værgeløst) barn.

Når forurettede er voksen, er normalstraffen for vold med døden til følge en fængselsstraf på ikke under 7-8 år, mens straffen er ikke under 6 år, hvor forurettede har fået betydelige skader og varige mén af volden. Strafpåstanden bør således som udgangspunkt overstige denne straf, når forurettede er et barn.

Anklagemyndigheden bør navnlig i sager om overtrædelse af straffelovens § 246 være opmærksom på, om straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt., kan anvendes.

5.2.6. Rystevold og anden vold af forholdsvis begrænset omfang begået mod spædbørn

Med henblik på at sikre, at anklagemyndighedens strafpåstand afspejler relevant domspraksis, herunder Højesterets dom i U 2006.2109/2H, bør der i sager, hvor spædbarnet som følge af den udøvede vold har pådraget sig en hjerneblødning, som udgangspunkt nedlægges påstand om en fængselsstraf i niveauet 4 til 6 år afhængigt af de nærmere omstændigheder i sagen.

Det bør endvidere afspejles i anklagemyndighedens strafpåstand i skærpende retning, hvis barnet har pådraget sig varige mén i form af hjerneskade, eller hvis der har været tale om gentagen voldsudøvelse. Der kan i den forbindelse henvises til TfK 2011.941Ø.

I sager, hvor der er rejst tiltale for overtrædelse af straffelovens § 246, og hvor spædbarnet som følge af volden afgår ved døden, bør anklagemyndighedens strafpåstand ikke være under 6 års fængsel, medmindre der foreligger helt særlige formildende omstændigheder. Der kan i den forbindelse henvises til TfK 2010.384V.

Se nærmere herom i pkt. 4.3.

6. Efter dom

6.1. Domme til Vidensbasen

Det skal overvejes, om dommen er egnet til at indgå i anklagemyndighedens Vidensbase.

En dom kan være egnet til Vidensbasen, hvis den belyser strafniveauet eller praksis for rettighedsfrakendelse mv. inden for et sagsområde, eller hvis dommen belyser problemstillinger af generel/principiel betydning for retstilstanden. Samtidig kan en dom være egnet, hvis den vedrører et område, som ikke allerede er dækket på Vidensbasen.

Kun endelige domme må indsendes til Vidensbasen.

Skemaer til indsendelse af domme til Vidensbasen findes under Viden på AnklagerNet.

6.2. Underretning om frakendelse efter arvelovens § 48

De pågældende forsikringsselskaber, pensionskasser mv. samt skifteretten skal underrettes, når der ved endelig dom er truffet afgørelse om frakendelsesspørgsmålet.

7. Love og forarbejder

Straffeloven - seneste hovedlov

- Lovbekendtgørelse nr. 1028 af 22. august 2013 - Straffeloven

Retsplejeloven - seneste hovedlov

- Lovbekendtgørelse nr. 1139 af 24. september 2013 - Retsplejeloven

Relevante forarbejder

- B 178 af 14. april 2009 - Forslag til folketingsbeslutning om, at det skal betragtes som en skærpende omstændighed ved straffastsættelsen, når et barn er vidne til vold udøvet mod en til barnet nærtstående person

- Lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (L 118 af 26. februar 2002 - Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven)

Videnspakker

- Rigsadvokatens Videnspakke – vold mod og drab på børn (september 2015)

Relevante vejledninger og praksisoversigter

- Rigsadvokatens Oversigt over domme i sager, hvor et barn har været vidne til vold udøvet mod nærtstående person (december 2011)

- Rigsadvokatens brev af 19. juni 2009 til samtlige politidirektører og regionale statsadvokater "Barn vidne til vold – Skærpende omstændighed at et barn er vidne til vold udøvet mod nærtstående person"

- Rigspolitiets vejledning af 10. juni 2016 vedrørende behandling af sager om særlig adressebeskyttelse – til personer, som udsættes for trusler mod deres person i forbindelse med æresrelaterede eller samlivsrelaterede konflikter. Findes på POLNET under "Kundeservice – Forebyggelse – Nationalt Forebyggelsescenter".